

Jan Machnik, Wiesław Koman

Łubcze, st. 1, gm. Jarczów, woj.
zamojskie, AZP 94-91/29

Informator Archeologiczny : badania 25, 20-22

1991

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

obiektów z tkwiącą w nich ceramiką. Wobec perspektywy całkowitego zniszczenia obiektów podjęto decyzję przeprowadzenia tam ratowniczych badań wykopaliskowych. W trakcie badań odsłonięto obszar ok. 90 m², odsłaniając w jego obrębie pozostałości 3 obiektów. Okazały się one szczątkami jam grobowych kultury ceramiki sznurowej. Dwa z nich, silnie uszkodzone, zawierały ceramikę, wyroby krzemienne i szczątkowo zachowane kości dziecięce. Trzeci zawierał kompletny szkielet dorosłego mężczyzny, wokół którego leżały dary grobowe, typowy zestaw dla krakowsko-sandomierskiej grupy kultury ceramiki sznurowej.

Materiały znajdują się w zbiorach Pracowni Archeologicznej PAN w Igołomi.
Badania będą kontynuowane.

Lopiennik Dolny, st. 3
gm. Lopiennik Górny, woj.
chełmskie
AZP 81-86/15

Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej
Katedra Archeologii w Lublinie

Badania prowadzili mgr Anna Zakościelna i doc. dr Jan Gurba. Finansowane przez Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Pierwszy sezon badań. Stanowisko wielokulturowe.

Wielokulturowe stanowisko o powierzchni ok. 2 ha odkryte zostało przez J. Waszkiewiczą w czasie badań powierzchniowych w 1978 r. W wykopie badawczym wielkości 50 m² zarejestrowano materiały fazy nutowej kultury ceramiki wstęgowej rytej, kultury pucharów lejkowatych, kultury mierzanowickiej, 5 obiektów kultury strzyżowskiej (dokumentujących najdalszy północno-zachodni jej zasięg!), kultur trzcinieckiej, lużyckiej oraz wczesnośredniowieczne (z XI-XIII w.) w postaci pozostałości 2 jam służących do produkcji dziegiu.

Materiały znajdują się w Katedrze Archeologii Uniwersytetu im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Badania będą kontynuowane.

Łubcze, st. 1
gm. Jarczów, woj. zamojskie
AZP 94-91/29

Państwowa Służba Ochrony Zabytków
Wydział Archeologiczny w Zamościu
Polska Akademia Nauk Instytut Historii
Kultury Materialnej Zakład Archeologii
Małopolski w Krakowie

Badania prowadzili prof. dr Jan Machnik i mgr Wiesław Koman. Finansowane przez Zakład Archeologii Małopolski Instytutu Historii Kultury Materialnej w Krakowie. Cmentarzysko kurhanowe kultury ceramiki sznurowej.

Stanowisko położone jest na dość wyniosłej kulminacji terenu przy drodze z Werszczyca do Kolonii Gródek, obok krzyża na polu M. Furmana. Na stanowisku znajdują się dwa kurhany kultury ceramiki sznurowej niszczone głęboką orką i procesami erozji naturalnej. Wraz z obiektami na sąsiednich stanowiskach tworzą one ciąg ponad 50 kopców ziemnych na kilkunastokilometrowej przestrzeni, usytuowanych na kulminacji południowego garbu Grzędy Sokalskiej. W sierpniu 1991 r. przeprowadzone zostały badania wykopaliskowe na mniejszym kurhanie, nr II ze stanowiska 1 w Łubczu. Przed rozpoczęciem prac badawczych kopiec miał wys. ok. 70 cm w stosunku do otoczenia. Wysokość ta wynikała z naturalnego ukształtowania terenu, tj. istnienia w tym miejscu niewielkiego pagórka, na którym wzniesiono kopiec. Średnica podstawy nasypu wynosiła ok. 18 m. Kurhan badano równocześnie czterema ćwiartkami w obrębie kolistego wykopu o śr. 20 m. Pomiędzy

ćwiartkami pozostawiono świadki profilowe o szerokości 0,5 m, zorientowane po osiach północ-południe i zachód-wschód, z odchyleniem 18,5 gradusa na wschód od północy magnetycznej. Przesunięcie głównych osi cięć wynikało z konieczności powiązania kurhanu II i kurhanu I wspólną osią profilową.

Powłokę kopca stanowiła warstwa brązowoczarnoszarej ziemi ornej o miąższości ok. 20 cm. Poniżej zalegała warstwa czarnej ziemi nasypowej o ogólnej miąższości 40 cm, rozwarstwiającej się na 2 warstewki — górną całkowicie czarną (miąższość ok. 20 cm) i dolną, czarnoszarawą (miąższość ok. 20 cm). Cała ta dwuczęściowa warstwa była poprzecinana i przemieszana konarami i norami gryzoni, co znacznie zaburzało jej strukturę. Przedstawiony układ warstw wyklinowywał się w promieniu 4–5 m w stosunku do najwyższego punktu kopca. W warstwach nasypowych odkryto dużą ilość materiałów zabytkowych, głównie ułamków naczyń kultury ceramiki sznurowej. Na poziomie 60 cm od najwyższego punktu kopca zarysował się strop centralnej jamy grobowej — grób nr 2, który miał owalny zarys o wymiarach 260 cm x 160 cm, oraz intensywnie ciemne, czarne wypełnisko. Spąg tego obiektu uchwycono na gł. –140 cm od poziomu 0. Przydenna część jamy grobowej również rysowała się owalnie na dł. 230 cm i szer. 150 cm. Była ona nieco przesunięta na południowy wschód od centrum pierwotnego kurhanu, którego nasyp, jak się ocenia, miał ok. 9 m średnicy, a jego wysokość mogła dochodzić do 2,5–3 m. Jama grobowa zorientowana była po osi zachód-wschód. Jej wypełnisko zostało poważnie naruszone działalnością drobnych gryzoni. Na dnie jamy odkryto bardzo zniszczone i odwapnione oraz poprzesusowane kości dorosłego osobnika. Z ich układu wynika, że zmarły złożony został do grobu w pozycji lekko skurczonej i ułożony na prawym boku, z głową na zachód i twarzą zwróconą na południe. Przy jego głowie znajdowały się 2 naczynia. Zgnieciona amfora po rekonstrukcji prezentowała typ Ia naczyń kultury ceramiki sznurowej. Wylew o śr. 9 cm ma nacinaną krawędź. U podstawy szyjki i na największej wydętości brzuśca występuje dookołny pas krótkich, pionowych nacięć kreskowych. Górna część brzuśca zdobiona jest czterema symetrycznie rozmieszczonymi, podwójnymi kolumnami pionowych nacięć o motywie schematycznej jodelki. Naczynie drugie to pucharzek typu Vc naczyń kultury ceramiki sznurowej (wg. J. Machnika — 1966). Szyjka naczynia jest wysmukła, nieco tulipanowato rozchylona i cała zdobiona poziomymi pasami nacięć o motywie schematycznej jodelki. Z tyłu za głową zmarłego znajdował się grocik do strzały z krzemienia wolińskiego. Na wysokości klatki piersiowej odkryto kamienny toporek zbliżony do typu II toporków kultury ceramiki sznurowej (wg. J. Machnika — 1966), a przy kościach biodrowych dłuuto kościane. Natomiast inne narzędzie kościane, z otworem przewierconym w połowie jego długości, znaleziono przy kościach nóg.

W odległości ok. 1 m od pierwotnej podstawy nasypu odsłonięto rozległą, półkolistą jamę przykurhanową, tzw. gliniankę, która otaczała kurhan na 3/4 jego obwodu, z kierunków południe-zachód-północ-północny wschód. Jej szer. dochodziła do 5–6 m, a gł. osiągała ok. 1 m.

W ćwiartce północno-zachodniej, na gł. 30–40 cm odkryto zniszczony szkielet ludzki (grób nr 1), który usytuowany był ok. 1 m na północny zachód od pierwotnej podstawy nasypu, na wewnętrznej krawędzi „glinianki”. Zorientowany był po osi południowy zachód-północny wschód. Zarys jamy grobowej był praktycznie nieczytelny. Przypuszczalnie pochowano tu kobietę, którą złożono do grobu w pozycji skurczonej, na lewym boku, z głową na południowy zachód i twarzą zwróconą na północ. Pod zmiażdżoną czaszką odkryto 2 miedziane zausznice w kształcie wierzbowego liścia, a w okolicy mostka na klatce piersiowej odsłonięto fragm. blaszki miedzianej.

W ćwiartce południowo-zachodniej odsłonięto grób nr 3. Znajdował się w obrębie „glinianki” w odległości 7 m od centrum kopca, na gł. 70–80 cm od najważniejszego punktu kurhanu. Zarys jamy grobowej zupełnie nieczytelny. Prawdopodobnie pochowano tu mężczyznę, którego złożono do grobu w pozycji silnie skurczonej, z kolanami podciągniętymi aż do tułowia, rękami zgiętymi w łokciach, a przedramionami skrzyżowanymi na klatce piersiowej. W grobie nie stwierdzono żadnego wyposażenia.

W ćwiartce południowo-wschodniej na gł. 90 cm natrafiono na owalny w zarysie strop jamy — obiekt nr 3 o śr. ok. 1,6 m. Wypełnisko obiektu miało szarozółtawe zabarwienie, było silnie przeryte przez gryzonie i słabo odróżniało się od calca lessowego. W obiekcie nie stwierdzono materiałów zabytkowych. Jego przekrój miał lekko trapezowaty kształt.

Przypuszczalnie była to jama gospodarcza o nieokreślonej chronologii i przynależności kulturowej. Spąg jamy uchwycono na gł. ok. 2,9 m od poziomu 0.

W obrębie nasypu kurhanu i bezpośrednio pod nim (do poziomu 80 cm od kulminacji) odkrywano bardzo dużą ilość fragm. ceramiki pochodzącej z kilku naczyń kultury ceramiki sznurowej, rozbitych prawdopodobnie rytualnie w trakcie sypania kurhanu. W materiale tym wyróżniono m.in. fragmenty amfory, pucharka oraz trzeciego naczynia o nieokreślonej jeszcze formie. Ponadto w ćwiartce południowo-wschodniej, w obrębie nasypu na gł. ok. 50 cm odkryto kościane dłuto. Natomiast w górnej warstwie nasypu, w jej centralnej, kulminacyjnej partii, na gł. ok. 30 cm zarejestrowano jak się wydaje ślady paleniska — ogniska (in situ?), w postaci grudek polepy i drobnych okruszyn węgla drzewnego.

Grób nr 2, usytuowany centralnie, jest bez wątpienia najstarszym obiektem w kurhanie. Materiał zabytkowy, który zawierał, pozwala uznać ten pochówek za „starszsznurowy” i datować na środkowoeuropejski horyzont kultury ceramiki sznurowej, z chronologią bezwzględną ok. 2200 l. p. n. e. Z tym grobem należy łączyć czas powstania całego kurhanu. Dwa pozostałe groby, nr 1 i 3, można wiązać z kulturą mierzanowicką i datować je na wczesny okres epoki brązu, z chronologią bezwzględną ok. 1900–1800 l. p. n. e. Zostały one wkopane w istniejący już kurhan, a właściwie w zasypisko wypełniające „gliniankę”, gdy pierwotny nasyp kopca był już nieco rozsunięty.

Łubcze, st. 16
gm. Jarczów, woj. zamojskie
AZP 94-91/—

Muzeum Regionalne w Tomaszowie
Lubelskim

Badania prowadziła mgr Jolanta Bagińska. Finansowane przez Muzeum Regionalne w Tomaszowie Lubelskim. Czwarty sezon badań.
Cmentarzysko kultury ceramiki sznurowej.

Przeprowadzono badania wykopaliskowe 2 kurhanów usypanych w odległości ok. 20 m od siebie na osi północ-południe z odchyleniem od osi północnej o ok. 39 stopni w kierunku wschodnim. Oba kopce były poważnie zniszczone. Ich nasypy zostały całkowicie zniwelowane, co znacznie utrudniło wyznaczenie centralnych punktów wykopów. Przez oba kurhany poprowadzono wspólne cięcie profilowe, do którego nawiązano osie ćwiartek. Zastosowano metodykę badań wypracowaną w poprzednich sezonach badawczych. Badane kopce usypane były na kulminacji południowego garbu Grzędy Sokalskiej.

Kurhan I — całkowicie zniszczony przez orkę. Znalaziono zaledwie kilka fragm. ceramiki kultury ceramiki sznurowej. W trakcie badań wyróżniono 2 obiekty: obiekt 1 to słabo rysująca się, nieregularna, płytka jama zawierająca kości zwierzęce (być może psa); obiekt 2, który znajdował się w ćwiartce północno-zachodniej na obrzeżu wykopu (poza zasięgiem nasypu), według opinii prof. Maruszczaka był utworem powstałym wskutek sezonowego gromadzenia się wody w naturalnym obniżeniu terenu. W obiekcie tym nie znaleziono materiału zabytkowego.

Kurhan II — nasyp kopca całkowicie zniwelowany. Zachowały się 2 groby leżące we wschodniej części kurhanu w pobliżu krawędzi nasypu. Grób 2 prawdopodobnie położony był częściowo poza nasypem (być może został wkopany w usypany już kopiec). Jama grobowa grobu 1 położona na osi północny zachód-południowy wschód ma formę owalną o wymiarach 2 x 1 m. Na dnie jamy w jej zachodniej części znaleziono nie zdobiony pucharek doniczkowy VI grupy wg J. Machnika, dosyć pospolity, często występujący w materiałach „środkowoeuropejskiego horyzontu” kultury ceramiki sznurowej. Pucharek ma wymiary: wys. 9 cm, śr. dna—7,5 cm, śr. wylęwu—9,5 cm. W całej jamie grobowej zaobserwowano ślady po całkowicie rozłożonym szkielecie; zachowało się zaledwie kilka fragm. kości w pobliżu naczynia. Kości i pucharek znajdowały się na gł. 128 cm. Grób 2 miał owalną jamę o wymiarach 1,2 x 0,8 m, położoną na osi zachód-wschód. Zawierał kilka fragm. szkieletu, prawdopodobnie dziecka, na gł. 70 cm. Grób był pozbawiony wyposażenia. W obrębie kurhanu znaleziono kilka fragm. ceramiki oraz kilka odłupków i wiórów z krzemienia wołyńskiego.